

บทที่ 1

บทนำ



ศาลยุติธรรมและศาลทหารในอดีต

ตามประวัติศาสตร์นั้น ประเพณีโบราณถือคติว่า พระมหากษัตริย์เป็นผู้ประทานความยุติธรรม ทรงวินิจฉัยบรรดาคดีกรณีพิพาทของราษฎรด้วยพระองค์เอง แต่ได้มีการแบ่งเบาพระราชภาระนี้ โดยทรงมอบให้ข้าราชการบริพารผู้ใกล้ชิดเป็นผู้ชำระความแทนพระองค์ ซึ่งในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีนั้น คงจะมอบให้เสนาบดีกรมวัง หรือบุโรหิต หรือมโนสารเป็นผู้ชำระความ เพราะไม่ปรากฏหลักฐานเป็นที่แน่ชัดถึง เช่นในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ซึ่งมีการแบ่งส่วนราชการปกครองออกเป็นสี่กรม เรียกว่า " จตุสดมภ์ " คือ เมือง วัง คลัง นา แต่ละกรมมีเสนาบดีเป็นหัวหน้ารับผิดชอบ โดยเสนาบดีกรมวังซึ่งว่าการในพระราชสำนักนั้น ได้ทรงโปรดให้ว่าการยุติธรรมต่างพระเนตรพระกรรณด้วย แต่คดีความที่ขึ้นต่อกรมวังส่วนมากเป็นคดีที่ราษฎรฟ้องร้องกัน ส่วนคดีอุกฉกรรจ์หนักโทษ เช่น คดีโจรผู้ร้ายเปลี่ยนหนามแผ่นดินจะขึ้นต่อศาลกรมเมืองที่เรียกว่าศาลกรมพระนครบาล และคดีความที่เกี่ยวกับงานในหน้าที่ราชการของกรมใดกรมหนึ่ง ก็มีศาลพิจารณาคดีความด้วย เช่น กรมนา มีศาลพิจารณาคดีความที่เกี่ยวกับของกับที่นา โค กระบือ กรมคลัง มีศาลพิจารณามงคัมคฤพระราชมหารพัยหลวงและเกี่ยวกับการค้าขายกับคนต่างประเทศ และเมื่อในสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ได้มีการตั้งกรมขึ้นอีกสองกรม คือ กรมพระกลาโหม และ กรมมหาดไทย โดยมีสมุหพระกลาโหมเป็นหัวหน้ากรมพระกลาโหม มงคัมบริหารการฝ่ายทหารทั่วไป และมีสมุหนายกเป็นหัวหน้ากรมมหาดไทย มงคัมบริหารการฝ่ายพลเรือนทั่วไป แต่ตำแหน่งทั้งสองนี้มียศเป็นอัครมหาเสนาบดีสูงกว่าเสนาบดีจตุสดมภ์ โดยมีหน้าที่มงคัมบัญชาการหัวเมืองอีกด้วย จึงมีหน้าที่ทั้งการทัพบกการศึกการบำรุงรักษาบ้านเมือง เก็บส่วยอากรบรรณาการ และการระงับคดีความต่าง ๆ ด้วย ในสมัยหลังต่อจากนั้น จนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี เกิดความจำเป็นต้องตั้งกรมย่อย ๆ เพิ่มขึ้นตามความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมือง แต่กรมใดมีอำนาจชำระคดีความเกี่ยวกับหน้าที่ราชการ

ของตน กรมนั้นยังคงได้ชื่อว่าศาล หรือกล่าวได้ว่า ในครั้งนั้นไม่มีกรมกระทรวงใดมีหน้าที่
พิจารณาและตัดสินความเพียงอย่างเดียว ผู้พิจารณาตัดสินความกับกรมที่มีอำนาจเกี่ยวกับศาล
แยกย้ายอยู่ในกระทรวงต่างๆ¹ คือแต่ละกรมมีอำนาจทั้งในทางบริหารและตุลาการ หากท
ชำระคดีความที่เกี่ยวข้องกับกิจการที่ตนเป็นผู้บริหาร การแบ่งแยกอำนาจยังไม่เป็นที่รู้จักกัน²
ซึ่งในเรื่องนี้พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ทรงกล่าวถึงว่า

ศาลทั้งหลายที่มีความชำระมากขึ้นอยู่ในกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งทั้งสิ้น เช่นศาลใน
หัวเมืองฝ่ายเหนือขึ้นอยู่ในกระทรวงมหาดไทย ศาลในหัวเมืองฝ่ายใต้ขึ้นอยู่ในกระลา
โหม และศาลหัวเมืองที่ขึ้นอยู่ในกรมท่าก็มีอีก และศาลนครบาลในกรุงเทพฯ ขึ้นอยู่ใน
กรมเมือง ศาลในหัวเมืองที่ขึ้นอยู่ในมหาดไทยก็อีก ในกระลาโหมก็อีก กรมท่าก็อีก ไคว
ความทั้งแพ่งและอาญา แต่ศาลที่ขึ้นในกรมเมืองที่เรียกว่าศาลกรมพระนครบาลนั้น ไค
ว่าแต่ในควมอาชญาอาชญาอย่างเดียว ความแพ่งมีศาลเรียกว่า ศาลแพ่งกลางและแพ่งเกษม
เป็นเจ้าหน้าที่ชำระ ศาลแพ่งกลางและศาลแพ่งเกษมทั้ง 2 ศาล หาได้ขึ้นอยู่ใน
กระทรวงใดไม่ ฝ่ายกระทรวงมหาดไทย และ กระทรวงกลาโหม กรมท่า ก็มีศาลใน
หัวเมือง รับความที่ศาลในหัวเมืองส่งขึ้นมา นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ยังมีศาลที่ขึ้นกรม
ท่าชำระความทางประเทศอีก และศาลกรมท่าชำระความเรื่องที่ดิน และศาลในกรม
พระคลังมหาสมบัติชำระความภาษีอากรและหนี้หลวง นอกจากนั้นอีก ก็มีศาลราชตระกูล
ศาลกรมวัง ศาลกรมสุรัสวดี

ศาลที่เป็นศาลธรรมดาในกรุงเทพฯ ครั้งนั้น ก็คือ ศาลนครบาล ศาลกระทรวงมหาด
ไทย และกระลาโหม กรมท่าและศาลแพ่งกลาง ศาลแพ่งเกษม คือ เป็นศาลที่ชำระ
ความโจรกรรมที่เกิดขึ้นตามธรรมดาและความแพ่งที่ราษฎรเป็นกันเอง ศาลอื่นๆ ชำระ
ความที่เรียกว่าเป็นพิเศษอีก³

¹ จรัญ อิศระ, คำอธิบายพระธรรมนูญศาลยุติธรรมและระบบตุลาการ
(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519), หน้า 7.

² วัฒนา ชิตวารี, กระบวนการยุติธรรมและระบบการศาลไทย
(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2528), หน้า 1.

³ พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์, พระราชบัญญัติปิณฑุบัน, กล่าว
ถึงในพระมนูเวทย์วินนนาท, พระธรรมนูญศาลยุติธรรม (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรนิค, 2477),
หน้า 6.

สำหรับวิธีการรับฟ้องและพิจารณาพิพากษาคดีในสมัยนั้น ก็ยุ่งยากสับสนเย็นเยือก
มากหน้าหลายมือครั้งที่ พระเจ้าฟ่เชอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ทรงกล่าวถึงว่า

คำว่าศาลในครั้งนั้น หาเหมือนกับคำว่าศาลในครั้งนี้ไม่ ในเวลานั้นศาลนั้นคือกรม
ที่มีอำนาจชำระและตัดสินความถึงเสร็จสำนวน แต่ในคราวนั้นการพิจารณาและตัดสิน
ความทั้งหลายแบ่งเป็นหลายหน้าที่ หลายกรม เป็นคน คือ กรมรับฟ้อง ลูกขุน ผู้ปรับ
และขุนศาลตระลาการ ศาลนครบาล ศาลแพ่งกลาง แพ่งเกษม ศาลมหาดไทย
ศาลกระลาโหม และกรมทหา เป็นศาลที่มีแต่กระลาการผู้ชำระ แต่ผู้รับฟ้องนั้นเป็นกรม
หนึ่งทางหาก กรมรับฟ้องเสนอลูกขุนที่เป็นกรมอยู่ทางหากไม่ขึ้นกระทรวงเหมือนกัน
เมื่อลูกขุนตรวจฟ้องว่าเป็นฟ้องแล้ว กรมรับฟ้องจึงจะได้จ่ายฟ้องนั้นไปยังศาลนครบาล
ศาลแพ่งกลาง แพ่งเกษม ศาลมหาดไทย กระลาโหม กรมทหา ศาลหนึ่งศาลใด
แล้วแต่ความนั้นจะลงในเขตอำนาจของใคร เมื่อได้ฟ้องไปตั้งนี้แล้ว ศาลนั้นจึงจะชำระ
ได้ เว้นไว้แต่ในความอาชญาโจรกรรมบางรายที่ศาลกระทรวงนั้น ๆ เอามาชำระ
ซักไซร้โดยไม่มีโจทก์ ถูกโดยเป็นโจทก์เอง ชำระเอง ถึ้ออำนาจว่าเป็นการปรับโจร
ผู้ร้าย เช่นนี้มีอยู่บ้างไมน้อย เมื่อศาลทั้งหลายนี้ได้ชำระความเสร็จสำนวนแล้ว ต้องส่ง
ขึ้นไปยังลูกขุนให้ชี้ขาด และลูกขุนเองเมื่อได้ชี้ขาดแล้ววาผู้ใดผิดถูก ยังต้องส่งสำนวน
ไปให้ผู้ปรับ ให้วางบทอีกต่อไปกว่าคดีจะไต่ถึงเค็ดชขาดมีคำพิพากษา าลา ลูกขุนและผู้
ปรับมีอำนาจก็จริง แต่ควน ๆ มีคตินอยู่แก่กระทรวงทั้งสิ้น และกระทรวงทั้งหลายที่มี
นายสำคัญ ก็ข้ามลูกขุนผู้ปรับเสียเสมอ การชำระความทั้งหลายแบ่งปันกันไปคนละนิก
คนละหนอย มากมือด้วยกัน ต่างไม่เชื่อกันเลย การรวนเรอย่างไรไม่เป็นการปลาด
จะจับผิดในกองอันโตก็ยาก . . . 1

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้ทรง
คิดรวบรวมศาลต่าง ๆ ให้สังกัดในกระทรวงเดียวกัน และตัดทอนศาลที่ไม่สู้จำเป็นออกเสีย
โดยทรงประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม ร.ศ. 110 (พ.ศ. 2434)
โดยมีพระราชปรารภถึงความจำเป็นที่จะต้องตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้นในประกาศดังกล่าวว่า

1 เรื่องเดียวกัน, หน้า 7.

ทุกวันนี้คดีของราษฎรซึ่งเกี่ยวข้องกับซึ่งกันและกันอยู่ตามโรงพยาบาลต่าง ๆ ทั้งปวงนั้นมีมากขึ้นทุกวัน เพราะอายุราษฎรพลเมืองมีการขยายเกี่ยวของพั้วพันถึงกันมากขึ้น ประการหนึ่ง ศาลที่จะพิจารณาคดีของราษฎรนั้นก็แยกย้ายกันอยู่หลายกระทรวง ทั้ง ผู้พิจารณาและผู้พิพากษาที่อยู่ในที่ต่างกัน ผู้พิพากษาจะบังคับกับความซื่อสัตย์คดีสิน ก่ออายุแต่ในอรรถคำสำนวนที่ในกระตาศสมุคใด ไม่เห็นควยจักษ์ในการพิจารณาเลย (คือไม่ใครเป็นผู้ชำระเอง) จึงเป็นของอูบายทางทุจริตของตระลาการและคู่ความ แมแต่อย่างต่าก็เป็นทางที่จะชักประวิงโหดความเขาไปต่าง ๆ คดีของราษฎรจึงโคคั้ง คางทับถมอยู่ตามกระทรวงโรงพยาบาลนั้น ๆ มากขึ้นทุกที่ กวาจะแลวโคคั้งเรื่องกัชานาน เป็นการ เสียเวลาทำมาหากินของราษฎรโคคั้งความลำบากในเรื่องนี้เป็นอันมาก โคทรงพระราชดำริจะแก้ไขเหตุการณ์เหล่านี้ให้เรียบร้อยคดีขึ้น เพื่อประโยชน์แก อาณาประชาราษฎรทั่วพระราชอาณาจักร จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ตั้งกระทรวง ยุติธรรมขึ้น ¹

จากการประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรมดังกล่าว มีผลให้บรรดาคดีความทั้งปวง ที่พิจารณาอยู่ในกระทรวงต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพ ฯ และที่ตั้งอยู่นอกอริบติกรมต่าง ๆ ตลอดจน จนบรรดาผู้พิจารณาตระลาการในกระทรวงศาลทั้งปวงนั้น ได้ยกมารวมกันอยู่ในศาลสถิตยุติ ธรรมที่ตั้งขึ้นเป็นกระทรวงใหญ่นี้บังคับบัญชาคดีทั้งปวง เป็นแห่งเดียวกัน แต่ศาลทั้งปวงที่ได้ พิจารณาคดีมาแต่เดิมมากเกินสมควรแก่กาล จึงได้แบ่งตัดเสียบ้างและรวมกันบ้าง เพื่อให้คง เป็นศาลใหญ่โดยมีเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมเป็นประธาน เพื่อจะได้บังคับและแก้ไขการ ชัก ช้องในคดี และรับผิดชอบให้การพิจารณาพิพากษาเป็นไปโดยสะดวกและยุติธรรม ²

แต่สำหรับศาลต่าง ๆ ในหัวเมือง ยังคงเป็นไปตามเดิมมิได้เข้ามารวมอยู่ใน กระทรวงยุติธรรมที่ตั้งขึ้น จนเมื่อได้จัดระเบียบราชการศาลในกรุงเทพ ฯ เข้ารูปคดีแล้ว ในปี ร.ศ. 115 (พ.ศ. 2439) จึงได้เริ่มต้นจัดการศาลหัวเมือง เพื่อรวบรวมให้เข้าสังกัดอยู่ ในกระทรวงยุติธรรมเช่นเดียวกับศาลในกรุงเทพ ฯ โดยมีตราพระราชบัญญัติตั้งข้าหลวงพิเศษ สำหรับจัดการแก้ไขธรรมเนียมศาลยุติธรรมหัวเมืองทั้งปวงขึ้นเมื่อวันที่ 21 กันยายน ร.ศ.

¹ พระมณูเวทย์วิมลนาท, ธรรมเนียมศาลยุติธรรม (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรนิค, 2477), หน้า 18,

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 19.

115 ¹ ซึ่งข้าหลวงพิเศษมีอำนาจหลายประการ อันมีผลให้ศาลหัวเมืองที่ขึ้นต่อกระทรวงยุติธรรมได้ตั้งขึ้นเป็นอันดับต่อมา ² จนในที่สุดได้เป็นศาลที่ขึ้นต่อกระทรวงยุติธรรมทั่วประเทศ ดังที่เห็นในปัจจุบันนี้

สำหรับศาลทหารนั้น ก่อนที่จะได้มีการประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้นในปี ร.ศ. 110 พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ได้ทรงกล่าวถึงว่า

... ศาลกรมสุรัสวดี . . . ที่ขึ้นอยู่ในระลาโหมเดี๋ยวนี้ ที่ยังสังเกตไม่ได้ว่าเป็น โรงเรียนแลวิธีพิจารณาอุบายไร แลศาลทหารในกรมยุทธนาธิการ แลในกรมทหารเรือ ที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้ แลไม่ปรากฏแต่เดิม ๆ นูฯ จะเป็นขึ้นได้ก็เห็นว่าจะได้อำนาจทอเนื่องจากอำนาจระลาโหมที่โคมัญชาการฝ่ายทหารทั้งหลาย แลทหาปีประกาศเป็นลายลักษณ์อักษรไม่วิธีพิจารณาของศาลเหล่านี้ยังไม่เป็นรูปพอจะอธิบายอย่างไร พวกเราจะไม่มีผล . . . ³

ซึ่งในเรื่องนี้มีข้อพิจารณาคือ กรมยุทธนาธิการได้แยกออกจากกรมพระกลาโหมตามประกาศจัดการทหาร ลงวันที่ 8 เมษายน 2430 ได้ตั้งกรมยุทธนาธิการให้มีหน้าที่บังคับบัญชาทหารบกทหารเรือทั้งปวง ⁴ แต่เนื่องจากกรมทหารบกและกรมทหารเรือต่างรับผิดชอบงานด้านข้อบังคับและกฎหมายของตนเอง ⁵ จึงต้องมีศาลของตนเองดังที่สมัยนั้นเป็นอยู่ คือ กรมทหารบก มีศาลกรมทหารบก ส่วนกรมทหารเรือ มีศาลกรมทหารเรือ ครั้นภายหลังต่อมากรมยุทธนาธิการถูกยกฐานะขึ้นเป็นกระทรวงยุทธนาธิการ เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2433

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 26.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 30.

³ พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์, พระราชบัญญัติปัจจุบัน, กล่าวถึงใน วารีนาสกุลและคนอื่น ๆ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520) หน้า 366.

⁴ ไพบูลย์ ยันตพร, " ศาลกรมยุทธนาธิการ, " วารสารพระธรรมมุนี 9 (กันยายน 2520) : 42.

แต่กรมพระกลาโหมก็ยังคงเป็นกรมอยู่มิได้เป็นกระทรวง จนกระทั่งปี พ.ศ. 2435 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ใต้ทรงจัดระเบียบการปกครองแผ่นดินใหม่ กรมพระกลาโหมจึงถูกยกฐานะขึ้นเป็นกระทรวง แต่กระทรวงยุติธรรมการถูกลดฐานะเป็นกรมตั้งเดิม และมีหน้าที่ปกครองแต่เฉพาะทหารบกเท่านั้น โดยกรมทหารเรือขึ้นต่อกระทรวงกลาโหมโดยตรง¹ ซึ่งก่อนหน้าที่จะตั้งกรมยุติธรรมขึ้นนั้น เมื่อ พ.ศ. 2420 ได้มีการจัดตั้งทหารมหาดเล็กขึ้น และได้มีข้อมบังคับทหาร จ.ศ. 1239 ว่า

ถ้าทหารมหาดเล็กมีความตอกรับประการใดให้ว่ากันในกรม ถ้ามีผู้ยื่นเรื่องราวกล่าวโทษทหารมหาดเล็กประการใด ให้ยื่นเรื่องราวต่อแคว้นตาม ๆ นำเสนอที่ประชุม ออฟฟิศ แล้วแต่ผู้รับพระบรมราชโองการจะบังคับผู้ใดให้เปรียบเทียบเป็นความเกาแก ความแจะตกลงแล้วกัน ถ้าฝ่ายใดไม่ยอมความเปรียบเทียบก็ให้ไปฟ้องร้องโรงศาล ความธรรมเนียม ถ้าทหารจะเป็นความกับผู้อื่น ให้ไปฟ้องร้องยังโรงศาลตามประเพณี บ้านเมือง²

ในขณะที่มีการประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้นแล้วนั้น ใน พ.ศ. 2438 ซึ่งอยู่ในระหว่างการจัดระเบียบราชการศาลในกรุงเทพฯ ให้เข้ารูป อาจจะถูกกล่าวได้ว่าศาลทหารแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ศาลทหารในเวลาปกติ ศาลในกองทัพ และศาลในเวลารบ ซึ่งศาลในเวลาปกตินี้แบ่งออกเป็น 3 ชั้น ได้แก่ ศาลสำหรับกอง ศาลสำหรับตำบล ศาลสำหรับแม่ทัพ แต่ศาลทหารเหล่านี้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของทหารเท่านั้น ไม่มีอำนาจที่จะพิจารณาพิพากษาคดีพลเรือน แต่ใน พ.ศ. 2443 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ใต้ทรงมีลายพระราชหัตถ์เลขที่ 4/66 ลงวันที่ 14 เมษายน ร.ศ. 119 ถึงกรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ว่า ถ้าความอาญาเกิดขึ้นระหว่างทหารต่อทหารในที่เขาเวรรับราชการอยู่ทั้งสองฝ่ายก็ดี หรืออีกฝ่ายหนึ่ง เขาเวรรับราชการอยู่ แต่อีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้เขาเวรรับหน้าที่ ถ้าหาก

¹ ไพบูลย์ ยันตพร, "ศาลกรมยุติธรรมการ", , หน้า 43.

² สุข เปรุนาวิน, ธรรมเนียมศาลทหาร ประมวลกฎหมายอาญาทหาร วินัยทหาร กฎอัยการศึก, หน้า 30.

ความนั้นไม่ใช่คดีฆ่ากันตายหรือปล้นทรัพย์ ให้ศาลทหารมีอำนาจชำระได้ ถ้าเป็นคดีฆ่ากันตายหรือปล้นทรัพย์ ก็ให้กระทรวงยุติธรรมพิจารณา¹ คือ ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาคดีที่ทหารเป็นความกับทหารด้วยกันได้ทุกคดี ยกเว้นคดีฆ่ากันตายหรือปล้นทรัพย์ เท่านั้นแต่คงได้กล่าวแล้วว่า ศาลทหารนี้ไม่มีทั้งศาลกรมทหารบก และศาลกรมทหารเรือ ต่างฝ่ายต่างมีศาลพิจารณาคดีทหารในสังกัดของตน ในปี พ.ศ. 2450 ได้มีพระบรมมัญญศาลทหาร ร.ศ. 126 และพระบรมมัญญศาลทหารเรือ ร.ศ. 127 ขึ้นในปี พ.ศ. 2451 จัดวางระเบียบการศาลทหารใหม่² ซึ่งของทหารบกก็คือ ศาลกรมยุทธนาธิการ ตั้งอยู่ในกรุงเทพ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาชญากรรมคดีพิพาทกษัตริย์และคดีที่จำเลยมียศชั้นนายพล ส่วนนอกกรุงเทพ มีศาลมณฑลทหารและศาลกรมทหารที่ตั้งขึ้นเป็นครั้งคราวตามความจำเป็น ส่วนทหารเรือก็คือศาลกรมบัญชาการกลางซึ่งทำหน้าที่คล้ายคลึงกับศาลกรมยุทธนาธิการของทหารบก และมีศาลทหารเรือกลาง ทำหน้าที่คล้ายคลึงกับศาลมณฑลทหารของทหารบก³

ครั้นในปี พ.ศ. 2453 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงยุบเลิกกรมยุทธนาธิการ แล้วให้ทหารบกขึ้นต่อกระทรวงกลาโหมโดยตรง ส่วนกรมทหารเรือได้ยกฐานะขึ้นเป็นกระทรวงทหารเรือ ตามประกาศตั้งกระทรวงทหารบกทหารเรือ ลงวันที่ 11 ธันวาคม 2453 กระทรวงกลาโหมสมัยนั้นจึงกลายเป็นกระทรวงของทหารบกไป⁴ แต่คำว่าศาลกรมยุทธนาธิการ ยังคงมีอยู่ในพระบรมมัญญศาลทหารบก จนถึงปี พ.ศ. 2455 จึงได้เปลี่ยนเรียกว่า ศาลทหารบกกลาง⁵ และได้ให้ตำรวจภูธรอยู่ในอำนาจของศาลทหารบก

1 เรื่องเดียวกัน, หน้า 30-32.

2 เรื่องเดียวกัน, หน้า 32.

3 ไพบูลย์ ยันตพร, "ศาลกรมยุทธนาธิการ," หน้า 45.

4 เรื่องเดียวกัน, หน้า 44.

5 เรื่องเดียวกัน, หน้า 45.

ค้าย¹ ในปี พ.ศ.2459 ทหารรักษาวังได้แยกไปขึ้นต่อศาลทหารรักษาวัง ตามที่ได้มีประกาศกำหนดอำนาจศาลทหารรักษาวังฯ ลงวันที่ 1 มิถุนายน 2459 ที่ให้ศาลทหารรักษาวังมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่ทหารรักษาวังเป็นผู้กระทำความผิด²

ต่อมาพระบรมมณูศาลทหารบก ร.ศ.126 ได้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติบรมมณูศาลทหารบก พ.ศ.2465³ และในปี พ.ศ.2469 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงให้ยกเลิกอำนาจศาลทหารรักษาวังไปรวมกันศาลทหารบก โดยมีพระบรมราชโองการประกาศลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2469⁴ และในปี พ.ศ.2474 ได้ทรงให้รวมกระทรวงทหารเรือกับกระทรวงกลาโหมเข้าด้วยกันเป็นกระทรวงกลาโหม เนื่องจากในขณะนั้นฐานะการเงินและการเศรษฐกิจตกต่ำมาก⁵ ตั้งแต่นั้นมาทหารบกและทหารเรือจึงขึ้นอยู่กับบัญชาของกระทรวงกลาโหมด้วยกัน แต่ยังคงมีศาลทหารบกกับศาลทหารเรืออยู่เช่นเดิม แม้ว่าในปี พ.ศ.2475 กับปี พ.ศ.2476 จะได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติบรมมณูศาลทหารบก พ.ศ.2465 ก็ตาม จนกระทั่งปี พ.ศ.2477 ศาลทหารบกและศาลทหารเรือจึงได้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยพระราชบัญญัติบรมมณูศาลทหาร พ.ศ.2477 ซึ่งใช้บังคับแทน พระราชบัญญัติบรมมณูศาลทหาร พ.ศ.2465 และ พระบรมมณูศาลทหารเรือ ร.ศ.127 ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปโดยสอดคล้องกับโครงการของพระราชบัญญัติป้องกันราชอาณาจักร⁶

¹ โรงเรียนนายทหารเหล่าพระบรมมณู, "กฎหมายว่าด้วยบรมมณูศาลทหาร" (กรุงเทพมหานคร : โรงเรียนนายทหารเหล่าพระบรมมณู, 2518), หน้า 1. (อัครสำเนา)

² เรื่องเดียวกัน

³ สุข เปรมาวิน, บรมมณูศาลทหาร ประมวลกฎหมายอาญาทหาร วินัยทหาร กฎอัยการศึก, หน้า 32.

⁴ โรงเรียนนายทหารเหล่าพระบรมมณู, "กฎหมายว่าด้วยบรมมณูศาลทหาร;" หน้า 1.

⁵ ไพบูลย์ ยันตพร, "ศาลกรมยุทธนาธิการ," หน้า 44.

⁶ สุข เปรมาวิน, บรมมณูศาลทหาร ประมวลกฎหมายอาญาทหาร วินัยทหาร กฎอัยการศึก, หน้า 32.



เมื่อใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2477 ศาลทหารบกกลาง และศาลกรมบัญชาการกลางของทหารเรือ ได้รวมกันเป็นศาลทหารกลาง ส่วนศาลทหารเรือ กลางก็คงเป็นศาลมณฑลทหารเรือคง เช่นศาลมณฑลทหารบก โดยศาลทหารกลางจะพิจารณาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาศาลมณฑลทหารบกหรือศาลมณฑลทหารเรือ แต่การฎีกาหรืออุทธรณ์คำพิพากษาศาลทหารกลางได้ต่างไปจากเดิม ซึ่งในครั้งเป็นศาลกรมยุทธนาธิการ หรือเป็นศาลทหารบกกลางและศาลกรมบัญชาการกลางนั้น ต้องถวายฎีกาต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แล้วพระองค์จะทรงเลือกปฏิบัติคือทรงพระราชวินิจฉัยด้วยพระองค์เอง หรือทรงตั้งกรรมการเป็นศาลรับสั่งพิพากษาคดี หรือพระราชทานคดีไปยังศาลฎีกาของกระทรวงยุติธรรม ให้พิจารณาคดีพิพากษาคดี¹ แต่ในขณะใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2477 นี้ มาตรา 56 ได้บัญญัติไว้ว่า

คดีที่โจทก์ จำเลย ผู้มีอำนาจตั้งกรรมการศาล หรือ ผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ ฎีกาคำพิพากษาชั้นอุทธรณ์นั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมต้องส่งสำนวนไปให้ศาลฎีกาพิจารณาคดีพิพากษา เมื่อศาลฎีกาพิพากษาประการใดให้เป็นอันถึงที่สุด แต่คดีที่เกี่ยวข้องความวิญญัตินหาร โดยเฉพาะ หรือเป็นคดีที่ต้องพิจารณาเป็นการลับเพราะจะกระทบความปลอดภัยของประเทศ หรือกฎหมายการปกครองประเทศสยาม หรือความมั่นคงภายในหรือภายนอกประเทศ ให้ศาลทหารสูงสุดเป็นผู้พิจารณาคดีนั้นๆ ในชั้นฎีกา เมื่อศาลทหารสูงสุดนี้พิพากษาประการใดๆ ให้เป็นอันถึงที่สุด จะฎีกาทวงคดีต่อไปอีกไม่ได้²

คือคดีที่มีการอุทธรณ์คำพิพากษาศาลทหารกลาง ต้องให้ศาลฎีกาของกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้พิจารณาคดีพิพากษาคดี ศาลทหารสูงสุดไม่มีอำนาจเว้นแต่คดีที่ได้บัญญัติไว้ว่าศาลทหารสูงสุดเป็นผู้พิจารณาคดีพิพากษาคดีเท่านั้น

แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2477 มิได้บัญญัติถึงทหารอากาศสังกัดกรมอากาศยานซึ่งขึ้นกับทหารบก และมีศเป็นทหารบกแล้วต่อมาเปลี่ยนเป็นกรม

1 ไพบูลย์ ยันตพร, "ศาลกรมยุทธนาธิการ," หน้า 45.
 2 "พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2477" ราชกิจจานุเบกษา 51

ทหารอากาศ จนในปี พ.ศ. 2478 จึงมีการยกฐานะเป็นกองทัพอากาศ และมีศเป็นทหารอากาศเอง¹ ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2492 จึงมีปัญหาคำพิพากษาศาลฎีกาว่า ศาลทหารของกระทรวงกลาโหม มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่ทหารอากาศเป็นจำเลยหรือไม่ ศาลฎีกาได้วินิจฉัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 407/2492 ระหว่าง อัยการศาลทหารกรุงเทพ โจทก์ว่าที่เรืออากาศตรี อรุณ เพิ่มพูนบุญ จำเลย ว่า นายทหารสัญญาบัตรทุกเหล่าที่กระทำความผิดต้องขึ้นศาลทหาร รวมทั้งทหารอากาศด้วย และตั้งนายทหารอากาศเป็นกรรมการศาลได้²

ต่อมาในปี พ.ศ. 2498 ได้มีประกาศใช้ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 แทน พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2477 และใช้มาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ซึ่ง ในมาตรา 24 ได้บัญญัติว่า "ศาลทหารสูงสุด มีอำนาจพิจารณาพิพากษาบรรดาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลทหารกลาง คดีที่ศาลทหารสูงสุดได้พิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งแล้วให้เป็นอันถึงที่สุด"³ ทำให้ศาลยุติธรรม กับศาลทหารของกระทรวงกลาโหม ต่างมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีที่อยู่ในอำนาจศาลของตนโดยอิสระจากกัน อันเป็นการแยกจากกันโดยเด็ดขาดไม่เหมือนเดิม ที่ศาลฎีกาของกระทรวงยุติธรรม มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทหารด้วย

ศาลยุติธรรมและศาลทหาร ในปัจจุบัน

ในปัจจุบัน ศาลยุติธรรมและศาลทหาร ต่างมีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีในอำนาจศาลของตนตามที่ได้มีกฎหมายบัญญัติไว้ ทั้งนี้ เพราะทหารนั้นมีวินัยเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง การกระทำผิดบางอย่างฝ่ายบ้านเมืองเห็นว่าไม่เป็นความผิดที่สำคัญ ถือเป็นความผิดลหุโทษเท่านั้น เช่น การทำร้ายร่างกายผู้อื่นไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ

¹ โรงเรียนนายทหารเหล่าพระธรรมนูญ; กฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร, หน้า 2.

² เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกา ประจำปีพุทธศักราช 2492, ครั้งที่ 2 (พระนคร : โรงพิมพ์ศิรินสาร, 2495), หน้า 1175.

³ "พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498," ราชกิจจานุเบกษา 72 (18 ตุลาคม 2498) : 1425.

หรือเสพสุรามีนเมา อย่างอื่นจนประพฤตินวุ่นวาย หรือครองสติไม่ได้ขณะอยู่ในถนนสาธารณะ
 แต่ถาพหารทำร้ายผู้บังคับบัญชา หรือ เสพสุราในหน้าที่เป็นยามรักษาการณ์ หรืออยู่ยามประจำ
 แม้จะไม่ถึงกับประพฤตินวุ่นวายก็ตาม ทางทหารถือว่าเป็นความผิดอย่างร้ายแรง เพราะ
 กระทบกระเทือนต่อการปกครองบังคับบัญชา ถาพหารเสื่อมเสียวินัยแล้ว สมรรถภาพของทหาร
 ก็จะเสื่อมโทรม จนอาจเป็นภัยร้ายแรงแก่ประเทศชาติได้ โดยเหตุที่ผู้บังคับบัญชาทหารมี
 หน้าที่รับผิดชอบ ให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีระเบียบวินัย จึงมีส่วนเกี่ยวข้องของรับรู้ว่าในการที่ทหาร
 กระทำผิด จึงมีความจำเป็นที่ต้องมี กระบวนการยุติธรรมทหาร เป็นส่วนหนึ่งต่างหากจาก
 กระบวนการยุติธรรมของพลเรือน ¹ ศาลทหารจึงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม
 ซึ่งเป็นการเกี่ยวข้องกันเฉพาะหมู่เฉพาะเหล่า ² หรือเฉพาะประเภทของคดี ³ ส่วนศาล
 ยุติธรรมนั้น ก็เป็นกระบวนการยุติธรรมของประชาชนโดยทั่วไปทั้งนี้ต่างกระทำตามอำนาจ
 และหน้าที่ซึ่งมีกฎหมายบัญญัติไว้ จะใช้อำนาจหน้าที่ตามอำเภอใจหาได้ไม่ ⁴

ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 2 บัญญัติว่า "ศาลยุติธรรมตามธรรมนูญ
 นี้ แบ่งออกเป็นสามชั้น คือ (1) ศาลชั้นต้น (2) ศาลอุทธรณ์ (3) ศาลฎีกา (ศาลสูงสุด)"⁵

¹ ประดิษฐ์ สุนทรารชุน, กระบวนการยุติธรรมทหาร (พระนคร : โรงพิมพ์
 กรมแผนที่ทหาร, 2515), หน้า 5-7.

² พระมณูเวทย์วิมลนาท, ธรรมนูญศาลยุติธรรม, หน้า 5

³ วัฒนา ชิตาวารี, พระธรรมนูญศาลยุติธรรม (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521) หน้า 3-4.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 3.

⁵ "พระธรรมนูญศาลยุติธรรม" ราชกิจจานุเบกษา 52 (21 มิถุนายน 2478):

และความมาตรา 3 บัญญัติว่า "ศาลชั้นต้น (1) สำหรับกรุงเทพมหานคร ได้แก่ (ก) ศาลแขวง (ข) ศาลจังหวัดมีนบุรี (ค) ศาลแพ่งธนบุรีและศาลอาญาธนบุรี (ง) ศาลแพ่งและศาลอาญา (2) สำหรับจังหวัดอื่น ๆ นอกจากกรุงเทพมหานคร ได้แก่ (ก) ศาลแขวง (ข) ศาลจังหวัด" ¹ และในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของศาลยุติธรรมนั้น ต้องเป็นไปตามบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ.2499 พระราชบัญญัติให้นำวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับในศาลจังหวัด พ.ศ.2520 พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 นอกจากนี้ยังมีกฎหมายอื่น ๆ บัญญัติให้ศาลที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายนั้น ๆ เป็นศาลในสังกัดกระทรวงยุติธรรมด้วย โดยศาลดังกล่าวมีกระบวนการในการดำเนินคดีและวิธีพิจารณาคดีโดยเฉพาะตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ด้วย เช่น ศาลคดีเด็กและเยาวชน ศาลแรงงาน

ส่วนทางด้านศาลทหาร ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 มาตรา 6 บัญญัติว่า "ศาลทหารตามพระราชบัญญัตินี้ แบ่งออกเป็นสามชั้น คือ (1) ศาลทหารชั้นต้น (2) ศาลทหารกลาง (3) ศาลทหารสูงสุด ภายใต้บังคับมาตรา 39 ในเวลาที่มีการรบหรือการสงคราม หรือประกาศใช้กฎอัยการศึก จะให้มีศาลอาญาศึกก็ได้" ² และมาตรา 7 บัญญัติว่า "ศาลทหารชั้นต้น ได้แก่ (1) ศาลจังหวัดทหาร (2) ศาลมณฑลทหาร (3) ศาลทหารกรุงเทพ (4) ศาลทหารประจำหน่วยทหาร" ³ แต่ในการพิจารณาพิพากษา

¹ "พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2520" ราชกิจจานุเบกษา 94 (9 มีนาคม 2520) : 4.

² "พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498" ราชกิจจานุเบกษา 72 (18 ตุลาคม 2498) : 1418.

³ เรื่องเดียวกัน

อรรถคดีของศาลทหารนั้น ในพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 ได้บัญญัติไว้ด้วย โดยไม่ได้แบ่งแยกเป็นกฎหมายต่างหากดังเช่นของศาลยุติธรรม ที่มีวิธีพิจารณาคดีเป็นกฎหมาย แยกออกจากพระธรรมนูญศาลยุติธรรม

ในเรื่องเกี่ยวกับการปกครองบังคับบัญชา นั้น ของศาลยุติธรรมได้มีกำหนดไว้ ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 1 ว่า

ศาลยุติธรรมทั้งหลายตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมนี้ ให้สังกัดอยู่ในกระทรวงยุติธรรม ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นผู้รับผิดชอบในงานธุรการของศาลทั้งหลายที่อยู่ในสังกัดให้ดำเนินไปโดยเรียบร้อย แต่การดำเนินการพิจารณาคดีรวมทั้งคดีถึงการที่จะมีคำสั่งหรือคำพิพากษายังบังคับคดีให้เสร็จเด็ดขาดไปนั้น ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลโดยเฉพาะ

ให้ประธานศาลฎีกา มีหน้าที่วางระเบียบราชการฝ่ายตุลาการของศาลทั้งหลาย เพื่อให้กิจการของศาลดำเนินไปโดยเรียบร้อยและเป็นระเบียบเดียวกันทั้งนี้โดยอนุมัติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม อนึ่ง เพื่อระมัดระวังการที่จะใช้ระเบียบวิธีการต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นโดยกฎหมายหรือโดยประการอื่นให้เป็นไปโดยถูกต้อง ให้ประธานศาลฎีกามีอำนาจแนะนำหรือชักชวนผู้พิพากษาศาลทั้งหลาย ในการปฏิบัติตามระเบียบวิธีการนั้นๆและในการอื่นๆ ¹

ในด้านการปกครองบังคับบัญชาของศาลทหาร ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 มาตรา 5 บัญญัติว่า

ศาลทหารตามพระราชบัญญัตินี้ ให้สังกัดอยู่ในกระทรวงกลาโหม ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นผู้รับผิดชอบในงานธุรการของศาลทหาร ให้ดำเนินไปโดยเรียบร้อย แต่การพิจารณาคดีตลอดจนถึงการที่จะมีคำสั่งหรือคำพิพากษายังบังคับคดีนั้น ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลทหารโดยเฉพาะ

โดยอนุมัติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ให้เจ้ากรมพระธรรมนูญวางระเบียบราชการของศาลทหารและอัยการทหาร เพื่อให้กิจการของศาลทหารและอัยการทหารดำเนินไปโดยเรียบร้อย ²

¹ "พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ.2482" ราชกิจจานุเบกษา 56 (12 ตุลาคม 2482) : 1097.

² "พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498" ราชกิจจานุเบกษา 72

มีข้อสังเกตว่า การวางระเบียบราชการนั้น ของศาลยุติธรรมกำหนดให้เป็นหน้าที่ของเจ้ากรมพระธรรมนูญ ซึ่งเป็นนายทหารผู้มีอาวุโสสูงสุดของกรมพระธรรมนูญ มิได้ให้เป็นหน้าที่ของผู้มีอาวุโสสูงสุดของตุลาการพระธรรมนูญของศาลทหาร ซึ่งได้แก่หัวหน้าตุลาการพระธรรมนูญฝ่ายศาลทหารสูงสุด ทั้งนี้ เพราะมีอาวุโสน้อยกว่าเจ้ากรมพระธรรมนูญ อีกทั้งยังมีกิจการด้านอัยการทหารอยู่ในกรมพระธรรมนูญด้วย จึงต้องให้เจ้ากรมพระธรรมนูญซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในกิจการของกรมพระธรรมนูญทั้งหมด เป็นผู้ที่มีหน้าที่วางระเบียบ

ความสัมพันธ์ระหว่างศาลยุติธรรมกับศาลทหารในปัจจุบัน

ในอดีต ศาลฎีกา ซึ่งสังกัดกระทรวงยุติธรรม เป็นศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีที่มีการอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาของศาลทหารกลาง ตามที่กล่าวมาข้างต้น และในปัจจุบันแม้ว่าศาลฎีกาจะไม่มีอำนาจดังกล่าวแล้ว เพราะศาลทหารและศาลยุติธรรมต่างมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของตนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งเป็นการแยกจากกันโดยเด็ดขาดระหว่างศาลยุติธรรมกับศาลทหาร ตามที่กฎหมายได้บัญญัติให้เป็นไปเช่นนั้นก็ตาม แต่ในการปฏิบัติหน้าที่ของศาลยุติธรรมและศาลทหารนั้น หากได้ต่างคนต่างทำอะไรของเกี่ยวกับและกันแต่ประการใดไม่ เพราะศาลทหารอาจให้ศาลยุติธรรมช่วยดำเนินการบางประการให้ได้ตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ และอาจให้ผู้พิพากษาศาลยุติธรรมเป็นตุลาการศาลทหาร ช่วยในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทหารด้วยก็ได้ ทั้งนี้ เพราะพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 บัญญัติให้อำนาจไว้ คือ

ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 58 บัญญัติว่า "ศาลทหารมีอำนาจส่งประเด็นให้ศาลทหารแห่งอื่นหรือศาลพลเรือนสืบพยาน ให้ศาลที่รับประเด็นมีอำนาจและหน้าที่ตั้งศาลเดิม และให้มีอำนาจส่งประเด็นไปยังศาลอื่นอีกต่อหนึ่งได้ . . ."

แสดงว่าศาลทหารสามารถส่งคดีให้ศาลยุติธรรมหรือที่ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร

¹ "พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2503" ราชกิจจานุเบกษา 77 (27 กันยายน 2503) : 78a.

พ.ศ.2498 เรียกว่าศาลพลเรือน สืบพยานประเด็นให้ได้ โดยศาลยุติธรรมที่รับประเด็นนั้น จะมีอำนาจและหน้าที่ดังเช่นศาลทหารที่ส่งประเด็นทุกประการ ทั้งนี้อาจมีอำนาจและหน้าที่แตกต่างกันก็ได้ระหว่างศาลยุติธรรมที่รับประเด็นจากศาลทหารสองศาลที่มีอำนาจหน้าที่แตกต่างกัน เพราะขึ้นอยู่กับศาลทหารที่ส่งประเด็นนั้นเป็นศาลทหารในเวลาใด เพราะศาลทหารในเวลาต่างกันนั้นมีอำนาจและหน้าที่แตกต่างกันด้วย ซึ่งตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 มีบทบัญญัติเกี่ยวกับศาลทหารไว้ว่า เป็นศาลทหารในเวลาปกติ หรือ เป็นศาลทหารในเวลาไม่ปกติ ซึ่งได้แก่ เวลาที่มีการรบ หรือสถานะสงคราม หรือได้มีการประกาศใช้กฎอัยการศึก อันจะมีผลเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีที่แตกต่างกัน ทำให้ศาลยุติธรรมที่รับประเด็นมีวิธีพิจารณาคดีแตกต่างกัน หากรับประเด็นจากศาลทหารที่เป็นศาลทหารในเวลาต่างกัน เช่น ตามมาตรา 55 บัญญัติว่า " . . . ศาลอาญาศึกหรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึกตามมาตรา 40 และ มาตรา 43 ห้ามแต่งตั้งนาย" ¹ ดังนั้น ศาลยุติธรรมที่รับประเด็นจากศาลอาญาศึก หรือศาลทหารที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึก จะอนุญาตให้มีการแต่งตั้งนายชกถามในการสืบพยานตามที่ส่งประเด็นมานั้นไม่ได้ แม้ว่าคดีที่ส่งประเด็นมานั้นหากเป็นคดีของศาลยุติธรรมเองแล้ว ไม่ต้องห้ามในการแต่งตั้งนายเลยก็ตาม เพราะต้องถือปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของศาลอาญาศึกหรือศาลทหารที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึก จะใช้อำนาจหน้าที่ของศาลยุติธรรมในคดีของศาลทหารที่ส่งประเด็นมาไม่ได้ และศาลยุติธรรมที่รับประเด็นจากศาลทหารมีอำนาจส่งประเด็นไปให้ศาลยุติธรรมอื่นสืบพยานได้อีกด้วย ซึ่งศาลยุติธรรมที่รับประเด็นจากศาลทหารโดยตรง ก็มีอำนาจหน้าที่ดังเช่นศาลทหารที่ส่งประเด็นเช่นกันและมีอำนาจส่งประเด็นต่ออีกด้วย

และตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 มาตรา 52 บัญญัติว่า "ถ้าโจทก์ร้องขอให้ยึดทรัพย์จำเลย ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการส่งคดีนั้นไปยังศาลพลเรือนในท้องถิ่นที่ทรัพย์สินตั้งอยู่ และให้ศาลพลเรือนสั่งจัดการยึดทรัพย์ในคดีนั้นต่อไปตามกฎหมาย

005615

¹ "ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 25" ราชกิจจานุเบกษา 94

โดยไม่ต้องฟ้องอีกส่วนหนึ่ง . . . " 1 แสดงว่าในคดีที่ฟ้องต่อศาลทหารหากมีการขอให้ยึดทรัพย์จำเลยแล้ว ในการยึดทรัพย์จำเลยกองส่งคดีนั้นไปให้ศาลยุติธรรมที่ทรัพย์ของจำเลยตั้งอยู่เป็นผู้ดำเนินการยึดทรัพย์ ศาลทหารเจ้าของคดีไม่มีอำนาจในการยึดทรัพย์ โดยการยึดทรัพย์จำเลยนี้ศาลยุติธรรมดำเนินการไปตามกฎหมายได้โดยไม่ต้องให้มีการฟ้องเป็นคดีใหม่ต่อศาลยุติธรรมอีกแต่อย่างใด ซึ่งการดำเนินการยึดทรัพย์จำเลยนี้ศาลยุติธรรมดำเนินการโดยใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่ศาลยุติธรรมถือปฏิบัติโดยตรง มิใช่อาศัยอำนาจหน้าที่ของศาลทหารแต่อย่างใด คือศาลยุติธรรมดำเนินการยึดทรัพย์ในคดีของศาลยุติธรรมอย่างไร ในคดีที่ศาลทหารได้ให้ยึดทรัพย์จำเลย และได้ให้ศาลยุติธรรมดำเนินการยึดทรัพย์จำเลย การยึดทรัพย์นี้ ศาลยุติธรรมก็คงปฏิบัติ เช่นเดียวกัน เพราะเป็นอำนาจของศาลยุติธรรมเองโดยตรง

อนึ่ง เกี่ยวกับการส่งประเด็น และการยึดทรัพย์จำเลย ตามที่กล่าวข้างต้นนี้ ในการปฏิบัติของศาลทหารจะต้องดำเนินการตามระเบียบราชการศาลทหาร พ.ศ.2500 ซึ่งกำหนดว่า

ข้อ 24 การส่งประเด็น

(1) การส่งประเด็น ต้องคัดสำเนาฟ้อง ทำให้การจำเลย บัญชีพยาน สำเนา รายงานพิจารณาของศาลในการที่กองส่งประเด็น กับบรรดาหลักฐานต่าง ๆ ที่จำเป็นเกี่ยวกับการซักถามพยาน ส่งให้ศาลที่รับประเด็นดำเนินการ

(2) ถ้ากองส่งเอกสารตัวจริงไปในการนี้ให้จัดถ่ายภาพเอกสารนั้นไว้ ถ้าไม่มีเครื่องมือหรือเจ้าหน้าที่จัดได้คงกล่าว ก็ให้คัดสำเนาเอกสารนั้นไว้แทน และให้ศาลหรือผู้ช่วยรับรองสำเนา โดยเสนอสำเนาและต้นเอกสารที่จะส่งไปให้ตุลาการรับทราบไว้ในสำเนาแล้วเก็บสำเนาเข้าสำนวนไว้เป็นหลักฐาน

(3) ศาลจะจุดไว้ในรายงานการพิจารณา ให้ทราบวาโจทก์จะไปหาความเองหรือจะให้ผู้อื่นทงที่ว่า จำเลยจะความไปฟังประเด็นเองหรือขอให้ศาลซักถามพยานให้ และดูความจะไปพร้อมกันเพื่อกำหนดวัน เวลานั้นเมื่อใดหรือไม่อย่างไร

(4) เมื่อความจะส่งข้อซักถามพยานไปท่วย ให้ส่งข้อซักถามพยานนั้นให้ศาลตรวจก่อน ถ้าขอใดตอนใดเป็นคำถามนำพยานตนเองหรือคำถามนอกประเด็น ศาล

1 "พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498" ราชกิจจานุเบกษา 72

จะส่งให้แก้ไข

(5) ถ้ามีศาลทหารอยู่ในท้องที่ที่พยานอยู่ ให้ส่งประเด็นไปที่ศาลนั้นสืบพยาน เว้นแต่ไม่มีศาลทหาร จึงส่งประเด็นไปที่ศาลพลเรือนจัดการสืบพยาน

(6) ในกรณีที่ศาลอนุญาตให้จำเลยตามประเด็นไปฟังการพิจารณา หากจำเลยของคุมขังอยู่ ศาลจะรายงานผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการเพื่อสั่งจัดการควบคุมจำเลยไป ถ้าจำเลยมิได้ถูกคุมขัง เป็นหน้าที่ของจำเลยไปฟังการพิจารณาเอง

(7) การส่งประเด็น ศาลที่ส่งประเด็นไปยังศาลที่รับประเด็นโดยตรง

ข้อ 35 การยึดทรัพย์

(1) กรณีที่โจทก์ร้องขอให้ยึดทรัพย์จำเลย ตามมาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ถ้ายังไม่มีคำบังคับคดี ศาลจะจัดให้มีคำบังคับคดีเสียก่อน หากจำเลยไม่จัดการตามคำบังคับคดีแล้ว ศาลจะรายงานให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการส่งสำนวนนั้นไปยังศาลพลเรือนในท้องที่ที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ เพื่อให้ศาลพลเรือนสั่งจัดการยึดทรัพย์ในคดีนั้นต่อไป

(2) กรณีที่นายประกันผิดสัญญา เมื่อศาลสั่งปรับนายประกันและกำหนดเวลาให้ชำระค่าปรับแล้ว ถ้านายประกันไม่ปฏิบัติตาม ศาลจะรายงานให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการจัดส่งเรื่องไปยังศาลพลเรือนในท้องที่ที่ทรัพย์สินของนายประกันมีอยู่ เพื่อขอให้ยึดทรัพย์

การขอให้ยึดทรัพย์นายประกันเช่นนี้ คงส่งแต่เฉพาะหลักฐานที่เกี่ยวกับการผิดสัญญาประกัน และในโอกาสเดียวกันควรสำเนาเรื่องส่งให้พนักงานอัยการในท้องที่นั้นทราบด้วย เพื่อว่าถ้ามีการขอเจดีย์ทรัพย์ หรือร้องขอยึดทรัพย์ก็ขอให้พนักงานอัยการคำนึงคดีในชั้นยึดทรัพย์ต่อไป

เมื่อได้ดำเนินการยึดทรัพย์ได้ผลประการใด ศาลจะรายงานให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการทราบ ถ้าได้เป็นทรัพย์สินให้จัดส่งเป็นรายได้ของแผ่นดินโดยด่วน ¹

ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 54 บัญญัติว่า

"ในการพิจารณาคดีแพ่ง ศาลพลเรือนจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษา

¹ กรมพระธรรมนูญ, รวมกฎหมายทหาร เล่ม 1 (ประมวลยุติธรรมทหาร), (พระนคร : โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร, 2514), หน้า 221-222, 230-231.

คดีอาญาของศาลทหาร" ¹ คือในกรณีที่มีคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ซึ่งได้มีการดำเนินคดีอาญาในศาลทหารแล้ว ส่วนการดำเนินคดีแพ่งนั้นได้มาฟ้องให้ดำเนินคดีในศาลยุติธรรม ศาลยุติธรรมจะต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ศาลทหารได้มีคำพิพากษาในคดีอาญานั้น จะถือข้อเท็จจริงแตกต่างหรือเป็นอย่างอื่นไปจากที่ศาลทหารได้มีคำพิพากษาไว้แล้วมิได้ เช่น ศาลทหารได้พิพากษาว่า จำเลยได้ข่มขืนโดยประมาทชนผู้ตายจริง เมื่อมีการฟ้องจำเลยดังกล่าวเป็นคดีแพ่ง ต่อศาลยุติธรรมซึ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งดังกล่าวแล้ว ต้องฟังว่าจำเลยข่มขืนประมาทชนผู้ตายจริง จำเลยต้องรับผิดชอบในคดีแพ่งอย่างไร เพียงใดก็พิจารณาคดีไป จะฟังข้อเท็จจริงเป็นอื่นมิได้ ซึ่งในกรณีนี้ก็มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเช่นกัน คือ มาตรา 46 บัญญัติว่า "ในการพิพากษาคดีส่วนแพ่งศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา" ²

นอกจากนี้ ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 มาตรา 37 ได้บัญญัติว่า "ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการตามความในมาตรา 30 มีอำนาจแต่งตั้งผู้พิพากษาศาลพลเรือนเป็นตุลาการได้ . . . " ³ ซึ่งตามบทบัญญัติดังกล่าว ให้อำนาจผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการมีอำนาจแต่งตั้งผู้พิพากษาศาลยุติธรรมเป็นตุลาการศาลทหารได้ แต่ต้องเป็นในขณะที่ในเวลาไม่ปกติเท่านั้น หากในเวลาปกติแล้วกระทำมิได้ เพราะมาตรา 37 นี้อยู่ในภาค 3 ศาลทหารในเวลาไม่ปกติ แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 ซึ่งมาตรา 36 บัญญัติไว้ว่า

¹ "พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498" ราชกิจจานุเบกษา 72 (18 ตุลาคม 2498) : 1436.

² "ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา" ราชกิจจานุเบกษา 52 (10 มิถุนายน 2478) : 631.

³ "พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498" ราชกิจจานุเบกษา 72 (18 ตุลาคม 2498) : 1430.

ในเวลาไม่ปกติ คือ ในเวลาที่มีการรบหรือสถานะสงครามหรือได้ประกาศใช้
กฎอัยการศึก ศาลทหารซึ่งมีอยู่แล้วในเวลาปกติคงพิจารณาพิพากษาคดีอาญา
ใดตามอำนาจ แต่ถ้ามืดอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึกได้ประกาศ หรือบัญญัติ
การทหารสูงสุดได้สั่งตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก ให้ศาลทหารมีอำนาจ
พิจารณาพิพากษาคดีอาญาใด ๆ อีก ก็ให้ศาลทหารพิจารณาพิพากษาคดีอาญาตาม
ประกาศหรือคำสั่งนั้นโดยทั่ว . . . 1

เหตุที่ต้องมีบทบัญญัติให้มีการแต่งตั้งผู้พิพากษาศาลยุติธรรมเป็นตุลาการศาล
ทหาร ก็เพราะ ผู้มีอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึกหรือบัญญัติการทหารสูงสุด อาจประ
กาศ หรือสั่งตามอำนาจกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก ให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพาก
ษาคดีอาญาใด ๆ ขึ้น ซึ่งบุคคลพลเรือนหรือบุคคลที่มีใ้อยู่ในอำนาจศาลทหารก็ถูกดำเนิน
คดีในศาลทหารด้วย มีผลให้คดีเพิ่มมากขึ้นทำให้ไม่อาจดำเนินคดีให้เสร็จสิ้นรวดเร็วได้
เพราะตุลาการศาลทหารมีจำนวนจำกัด จึงต้องมีการแต่งตั้งผู้พิพากษาศาลยุติธรรมเป็น
ตุลาการศาลทหาร เพื่อช่วยเหลือการดำเนินคดีของศาลทหารให้เสร็จรวดเร็ว 2

ส่วนการดำเนินพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทหารที่มีการแต่งตั้งผู้พิพากษา
ศาลยุติธรรม เป็นตุลาการด้วยนั้น อาจจะพิจารณาคดีที่ศาลทหารนั้นเอง โดยผู้พิพากษา
ศาลยุติธรรมที่ได้รับการแต่งตั้งมาร่วมด้วย หรือดำเนินการพิจารณาพิพากษาคดีที่ศาลยุติธรรม
ที่ผู้พิพากษาของศาลนั้นได้รับการแต่งตั้งเป็นตุลาการก็ได้ เพราะตามพระราชบัญญัติ
ธรรมนูญศาลทหารมาตรา 64 บัญญัติว่า " . . . ถ้าเป็นคำพิพากษาของศาลทหารซึ่ง
นั่งพิจารณา ณ ศาลพลเรือน และมีผู้พิพากษาศาลพลเรือนเป็นตุลาการตามมาตรา
37 . . . 3 แสดงว่า พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 ไม่ห้ามที่จะไป

1 "พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2503" ราชกิจจานุเบกษา 77 (27 กันยายน 2503) : 778.

2 โรงเรียนนายทหารเหล่าพระธรรมนูญ, "กฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร", หน้า 47.

3 "พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2503" ราชกิจจานุเบกษา 77 (27 กันยายน 2503) : 782.

คำเนนการพิจารณาคดีที่ศาลยุติธรรมแต่อย่างใด และในอดีตเมื่อสมัยสงครามมหาเอเซีย
บูรพา กระทรวงกลาโหมได้ขอความร่วมมือจากกระทรวงยุติธรรม ขอแต่งตั้งผู้พิพากษา
ศาลยุติธรรมชั้นต้นหนึ่งนายในเขตจังหวัดที่มีศาลทหาร เป็นตุลาการศาลทหาร เพื่อร่วมกับ
ตุลาการทหารอีกสองนายเป็นองค์คณะศาลทหารพิจารณาพิพากษาคดี¹ สำหรับการไปนั่ง
พิจารณาที่ศาลยุติธรรมก็ได้เคยกระทำมาแล้วในอดีตเช่นกัน คือได้มีประกาศตั้งกรรมการ
ศาลทหาร โดย นายพันเอก พระยาพลพลพยุหเสนา ผู้บังคับการจังหวัดใหญ่ทหารบก
กรุงเทพฯ และผู้บัญชาการทหารบก เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2476 ว่า

. . . ให้ศาลทหารบกกรุงเทพฯ แยกไปทำการรับฟ้องและพิจารณาพิพากษาคดี
ซึ่งบุคคลพลเรือนเป็นจำเลย ในบัลลังก์เดิมของศาลพระราชอาญา ถ้าทำการ
พิจารณาไม่พอก็ขอให้บัลลังก์ศาลอื่นขยายออกอีก และให้ผู้พิพากษาฝ่ายพลเรือน
เป็นกรรมการศาลจังหวัดทหารบกกรุงเทพฯ พิจารณาพิพากษาคดีในบัลลังก์เหล่านี้
ไปร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารด้วยทุกเรื่อง . . . ส่วนคดีอาชญาที่เกิดขึ้นใน
มณฑลกรุงเทพฯ เว้นจังหวัดพระนครและธนบุรี ก็นับคดีอาชญาที่เกิดขึ้นในเขต
หัวคี่ของมณฑลอยุธยาขึ้น ให้ผู้พิพากษาในศาลเหล่านั้นเป็นกรรมการศาลจังหวัด
ทหารบกในจังหวัดนั้นๆ ทั้งคณะ พิจารณาในเขตเหล่านั้นทุกเรื่อง²

แต่อย่างไรก็ตาม ศาลยุติธรรมที่ตุลาการศาลทหาร ไปนั่งพิจารณาคดี หรือ
ศาลยุติธรรมที่ผู้พิพากษาของศาลนั้นเป็นตุลาการศาลทหาร หากได้เป็นศาลทหารไม่ ศาล
ยุติธรรมยังคงเป็นศาลยุติธรรม มีอำนาจและหน้าที่ดั้งเดิมที่มีอยู่ เพราะตามมาตรา 37
แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 มิได้มีการบัญญัติให้ศาลยุติธรรมเป็น
ศาลทหารแต่ประการใด และตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 มิได้มี
บทบัญญัติในมาตราใดที่ให้อำนาจทั้งศาลยุติธรรมหรือศาลพลเรือนเป็นศาลทหารไว้แต่
อย่างใดด้วย รวมทั้งกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึกก็มิได้มีบทบัญญัติให้กระทำไต่ด้วยเช่นกัน

¹ โรงเรียนนายทหารเหล่าพระธรรมนูญ, "กฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาล
ทหาร", หน้า 47.

² โกวิท มัชฌมจันทร์, "ทหารกับกฎอัยการศึก," วารสารพระธรรมนูญ

เพราะตามพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 นั้น บัญญัติไว้เพียงว่า

มาตรา 7 ในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก ศาลพลเรือนคงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีโดยวางปกติ เว้นแต่คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลอาญาศึก และผู้มีอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึกมีอำนาจประกาศให้ศาลทหารพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ซึ่งการกระทำผิดเกิดขึ้นในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก และในระหว่างที่ใชกฎอัยการศึก ตามที่ระบุไว้ในบัญชีต่อท้ายพระราชบัญญัตินั้นทุกข้อ หรือแต่บางข้อ และหรือบางส่วนของข้อใดข้อหนึ่งใด ทั้งมีอำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกประกาศดังกล่าวนี้ด้วย

ประกาศให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามความในวรรคแรก ให้มีผลบังคับเฉพาะคดีการกระทำผิดที่เกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ระบุไว้ในประกาศ วันเวลาที่ระบุนั้นจะเป็นวันเวลาที่ออกประกาศนั่นเอง หรือภายหลังก็ได้ ประกาศเช่นว่านี้ให้โฆษณาในราชกิจจานุเบกษาด้วย

นอกจากกรณีดังกล่าวแล้ว ถาคดีอาญาใดที่เกิดขึ้นในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก มีเหตุผลพิเศษที่เกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน ผู้บัญชาการทหารสูงสุดจะสั่งให้พิจารณาพิพากษาคดีอาญานั้นในศาลทหารก็ได้¹

มาตรา 7 ทวิ ประกาศให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาตามความในมาตรา 7 นั้น จะให้ศาลทหารทบทองที่หรือแต่บางทงที่มีอำนาจพิพากษาคดีอาญาตามที่กล่าวในมาตรานั้น เท่ากันหรือมากกว่าก็ได้

มาตรา 7 ทริ เมื่อได้เลิกใช้กฎอัยการศึกแล้ว ให้ศาลทหารคงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่ยังคงค้างอยู่ในศาลนั้น และให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่ยังมิได้ฟ้องในระหว่างเวลาที่ใชกฎอัยการศึกนั้นด้วย²

ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า การที่สั่งให้ศาลยุติธรรมเป็นศาลทหารเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ตามที่กำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลทหารที่สั่งขึ้นจากศาลยุติธรรมนั้น มิได้เป็นไปโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 และ พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 แต่ประการใดไม่ เพราะตามกฎหมาย

¹ "ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 303" ราชกิจจานุเบกษา 89 (13 ธันวาคม 2515): 11.

² "พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2487" ราชกิจจานุเบกษา 61 (31 ธันวาคม 2487) : 1246.

ทั้งสองฉบับมีคัมภีร์บัญญัติในมาตราใดให้อำนาจกระทำใด และการให้ศาลยุติธรรมเป็นศาลทหารนี้ ย่อมขัดกับหลักของการที่ได้แบ่งระบบการศาลของไทยออกเป็นศาลยุติธรรมหรือศาลพลเรือนกับศาลทหาร เพราะศาลยุติธรรมหรือศาลพลเรือนต้องปฏิบัติหน้าที่เป็นศาลสองศาลในขณะเดียวกัน คือ เป็นทั้งศาลพลเรือนและศาลทหาร และนักกฎหมายบางท่าน ใดแก่ หลวงจักรปาศีศรีวิสุทธิ ให้ความเห็นว่า

ศาลพลเรือนก็เป็นศาลพลเรือน ศาลทหารก็เป็นศาลทหาร จะให้ศาลพลเรือนกลายเป็นศาลทหารนั้นจะเป็นไปไม่ได้ และไม่มีความหมายสนับสนุนในการแบ่งศาลทหารออกเป็นศาลทหารแท้และศาลทหารไม่แท้ หรือศาลทหารเก เรื่องเป็นท่านเองก็เกี่ยวกับที่จะให้ผู้ชายกลายเป็นผู้หญิงไม่ได้ ถ้าขึ้นจะให้เป็นอย่างมากก็ได้แต่เพียงกระเทยเท่านั้น¹

และนักกฎหมายทหารบางท่านเห็นว่า "การนำเอาคดีที่บุคคลสามัญกระทำผิดมาขึ้นศาลทหาร ใ้มีประกาศจกทั้งศาลพลเรือนขึ้นเป็นศาลทหาร เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีเหล่านั้น หาได้ขึ้นศาลทหารโดยแท้ไม่ ทำให้ผู้กระทำผิดหมดความเกรงกลัว"²

ฉะนั้น จึงมีปัญหว่า ศาลทหารที่ตั้งขึ้นจากศาลยุติธรรมหรือศาลพลเรือนนั้นตั้งขึ้นมาได้โดยอาศัยอำนาจใด และศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลทหารนี้ มีอำนาจหน้าที่ประการใดบ้าง แตกต่างจากศาลทหารตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 และศาลยุติธรรมประการใดบ้าง หรือไม่เพียงใด ตลอดจนมีผลกระทบต่อสิทธิ หน้าที่ และกระบวนการพิจารณาคดีของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้เสียหาย โจทก์ จำเลย ทนาย และผู้พิพากษา บ้างหรือไม่เพียงใดซึ่งผู้เขียนจะได้นำมากล่าวในบทความต่อไป

¹ ประกิจรัฐ สุนทรารชุน, กระบวนการยุติธรรมทหาร, หน้า 67 .

² โกวิท มัชฌมจันทร์, "ทหารกับกฏอัยการศึก", หน้า 49 .